

TEVAKKUF

(التوقف)

Aralarındaki teâruzun giderilemediği iki hadisle de amel etmeyip bir çözüm bulununcaya kadar bekleme.

Sözlükte “durmak, beklemek” anlamındaki **vakf** kökünden türeyen **tevakkuf**, hadis terminolojisinde teâruz halinde olan hadisler arasındaki ihtilâfı gidermek amacıyla başvurulan yolların son aşamasını ifade eder. Hadisler arasındaki ihtilâfı gidermek için başvurulan yollar cem' ve te'lîf, tercih, nesih ve tevakkuftur. Buna göre tevakkuf, ilk üç yolla teâruzları giderilemeyen iki hadisle de amel etmeyip bir tercih sebebi bulana kadar beklemektir. Bu dört yola hangi sıraya göre başvurulacağı konusunda ulemâ arasında ihtilâf bulunmakla birlikte çoğu zaman belirli bir sıraya riayet edilmeyip konunun muhtevasına göre bir yöntem belirlenmiş yahut bu yollardan birkaçı aynı anda uygulanmıştır. “Kelâmın imali ilgasından evlâdır” kaidesini benimseyen, yani hadislerle mümkün olduğunca çok amel etmeyi tercih eden hadis âlimleri cem' ve te'lîf, nesih, tercih, tevakkuf sıralamasına riayet eder. Çünkü nesih ve tercihe ilk sırada yer verilmesi iki hadisten birinin göz ardı edilmesine yol açar. Hangi sıralama benimsenirse benimsensin ilk üç yolla bir çözümün bulunmadığı durumlarda bir karara varılmadan tevakkuf edilir. Bu aşamada müctehid riayetlerden birinin tercih edilmesini sağlayacak delile ulaşıncaya kadar bekler. Bu konuda bir başka âlimin bulacağı tercih sebebi de müctehidi bu belirsizlikten kurtarabilir (İbn Hacer el-Askalânî, s. 76; Şemseddin es-Sehâvî, III, 84). Hakkında tevakkuf edilen hadiste sened ve metin itibarıyla reddini gerektirecek bir durum olmasa da tercih edilmesini gerektiren özellik ortaya çıkıncaya kadar söz konusu hadis kendisiyle amel edilmemesi açısından merdûd hadis hükmündedir (Koçyiğit, s. 487).

Tevakkuf ile tahyîr, tesâkut ve terk terimleri arasında yakın ilişki vardır. Tahyîr, müctehidin tercihe imkân bulunmayacak şekilde teâruz eden iki delilden birini seçme konusunda muhayyer olmasıdır. Teâruz halindeki delillerin ikisinin birden düşürülmesini ifade eden tesâkut ve terk terimleri ise tevakkufla eş anlamlıdır. Muhtevaları birbirine çok yakın olan bu terimler farklı ilim dallarınca tercih edilmek suretiyle birbirinden ayrılmaktadır. Tevakkuf

daha çok hadisçilerce, tahyîr Şîa fakihlerince, tesâkut ve terk ise fukaha tarafından kullanılmaktadır (Çakan, s. 220). Mu'tezile kelâmcıları ihtilâf durumunda delillerin her ikisinin birden düşürülmesi (tesâkut) gerektiğini söyler (*D'IA*, XXXI, 76). Ancak Ehl-i sünnet âlimleri onların sıkça başvurduğu bu yöneme itibar etmemiştir (bk. VÂKİFE).

Belirli bir çözümün ziyade çözüm beklentisini ifade eden cem' ve te'lîf, nesih ve tercih gibi kendisinden önceki aşamaların aksine muhtevası, kapsamı ve işletilişinde belirsizlikler bulunan tevakkufun bir metot olarak değeri tartışılmıştır. Sahih hadislerde gerçek mânada bir teâruzun bulunmasını mümkün görmeyenler (Hatîb el-Bağdâdî, s. 432-437) tevakkuf üzerinde hiç durmamıştır. Hadisler arasında ihtilâflı meseleler olsa bile bunun ilk üç aşamada mutlaka çözüme kavuşturulacağını düşünenler ise tevakkufun uygulamada yerinin bulunmadığını, hatta Kitap ve Sünnet'te cem', nesih ve tercih metotlarıyla giderilemediğinden tevakkufa mecbur kalmış tek bir örneğin bile yer olmadığını belirtmişlerdir (Şâtîbî, IV, 294). Bununla beraber birbirine zıt görünen iki hadis arasında nesih ya da tercih imkânı bulunamadığında belirli bir süre beklemenin gereğini vurgulayanlar da vardır (Tâhir el-Cezâirî, s. 224-226; Ahmed Muhammed Şâkir, s. 170).

Tevakkuf kavramına fıkıh usulünde delillerin teâruzu bölümünde yer verilmiştir. Gazzâlî ihtilâf durumunda en ihtiyatlı ve kolay yollardan birinin tahyîr, diğerinin tevakkuf olduğunu söyler. Delillerden birinin diğerine tercih edilemediği hallerde müctehid iki delilden istediğiyle amel eder ya da yeni bir delil bulununcaya kadar herhangi bir görüş açıklamaz. Ancak müctehid konumunda bulunan kişinin kararsız kalmasından ziyade bir tercih yapması esastır. Çünkü hükmün her zaman beklemeye tahammülü olmayabilir. Müctehidin hükmünün tahyîr ve tevakkuf arasında değişmesi teâruz eden delillerin niteliğine göre değişmektedir (Gazzâlî, II, 378-379).

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb el-Bağdâdî, *el-Kifâye* (nşr. Ebû Abdullah es-Sevrakî – İbrâhim Hamdî el-Medenî), Medine, ts. (el-Mektebetü'l-İlmiyye), s. 432-437; İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, *el-Burhân fi uşûli'l-fıkâh* (nşr. Abdülazîm Mahmûd ed-Dîb), Mansûre 1418/1997, II, 1184; a.mlf., *el-Kâfiye fi'l-cedel* (nşr. Fevkiyye Hüseyin Mahmûd), Kahire 1399/1979, s. 442-444; Gazzâlî, *el-Müstasfâ*, Bulak 1324, II, 378-379; Şâtîbî, *el-Muvâfakât*, IV, 294; İbn Ha-

cer el-Askalânî, *Nüzhetü'n-nazar fi tavâzihî Nuḥbetü'l-fiker* (nşr. Nüreddin İtr), Dimaşk 1414/1993, s. 76; Şemseddin es-Sehâvî, *Fethu'l-muğîs*, Beyrut 1403/1983, III, 81-84; Süyûtî, *Tedribü'r-râvî* (nşr. Abdülvehhâb Abdüllatîf), Medine 1379/1959, s. 386-391; İsmail Hakkı İzmîrli, *İlm-i Hilâf*, İstanbul 1330, s. 212; Tâhir el-Cezâirî, *Tevcihü'n-nazar*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), s. 224-229; İsmail L. Çakan, *Hadislerde Görülen İhtilaflar ve Çözüm Yolları*, İstanbul, ts. (MÜİF Vakfı Yayınları), s. 219-223; Talât Koçyiğit, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1992, s. 487-488; Ahmed Muhammed Şâkir, *el-Bâ'ışü'l-ḥaşiş*, Beyrut 1415/1994, s. 170; Ayhan Tekineş, “Muhtelifü'l-hadis”, *D'IA*, XXXI, 76.

OSMAN DEMİR

TEVÂRİH-i ÂL-i OSMÂN

(تواریخ آل عثمان)

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan başlayarak yazılan bazı tarihlerin ortak adı.

Osmanlı Devleti'nin ilk özgün tarih kaynakları II. Murad devrinde görülmeye başlar. Özellikle Yazıcıoğlu Ali'nin İbn Bîbî'den ilâvelerle yaptığı ve *Tevârih-i Âl-i Selçuk* adını verdiği tercüme bu alanda bir ilk olması, daha sonra yazılan tevârih-i (târîh-i) Âl-i Osmân'lara örnek teşkil etmiştir. II. Bayezid zamanında ilk Osmanlı tarihleri olarak “Tevârih-i Âl-i Osmân” adı altında kuruluştan başlayan ve müellifi bilinmeyen (anonim) veya bilinen çok sayıda eser yazılmıştır. Bu isim o kadar benimsenmiştir ki *Keşfü'z-zunûn* (I, 283-285) ve *İzâhu'l-meknûn*'da (I, 211) *Heşt Bihişt*, *Kitâb-ı Cihannümâ*, *Tâcüt-tevârih*, *Nuḥbetü't-tevârih* ve *l-ahbâr* gibi özel adları bulunan eserler bile bu isim altında toplanmıştır. Anonim tevârih-i Âl-i Osmân'lara dair ilk ciddi çalışmayı yapan Friedrich Giese bu eserleri manzum parçaları olanlar ve olmayanlar diye iki gruba ayırmıştır. Ona göre ilk gruba girenlerin hiçbirinde telif tarihi yer almamakla birlikte genelde II. Bayezid devrinde yazıldıkları kabul edilmektedir. Bu eserlerin telifinde muhtemelen gazâ ve cihad ruhunu canlı tutmak, halkı gazâyâ teşvik etmek gibi kutsal bir sebep söz konusudur. Zira bunlarda gazâ ideali canlı şekilde anlatılmış, eski oğuznâmelerde görüldüğü gibi alplik, yiğitlik, cesaret ve kahramanlık temaları üzerinde fazlaca durulmuş, başta padişahlar savaşımların her biri gibi diye anılmıştır. O dönem popüler tarihçiliğinin bir ürünü sayılabilecek tevârih-i Âl-i Osmân yazma geleneğinin XVI. yüzyıl ortalarına kadar, hatta daha sonraki yüzyılda devam ettiği söylenebilirse de yeni fetih-

TEVÂRİH-i ÂL-i OSMÂN

Tevârih-i Âl-i Osmân'ın Necdet Öztürk neşrinin ilk iki sayfası

lerin gerçekleşmemesi dolayısıyla bu türün telifine de son verilmiştir.

Muhteva bakımından anonim tevârih-i Âl-i Osmân'lar tamamlanış yıllarına göre üç grupta ele alınabilir. İlk grup genelde 1494'e kadar gelen ve II. Bayezid devrinde derlenmiş olanlardır. İkinci grup 1555 yılına kadar gelir. Üçüncü grup XVII. yüzyıla sarkan yazmalardan oluşmaktadır. Biriş yılları ise derleyenlere göre farklılık gösterir. Anonim tevârih-i Âl-i Osmân'larda Osman Gazi ve Orhan Gazi dönemlerinin olayları biraz muğlak ve karışık verilir. Benzer karışıklık, daha sonra tevârih-i Âl-i Osmân nüshalarından birinin kullanılmasıyla düzenlenen tarihlerde de görülür. Bu eserlerin genellikle Kutalmışoğlu Süleyman'ın Anadolu'ya gelişiyle başlatılmasında Osmanoğulları'nın soyunu Selçuklular'a bağlama düşüncesi etkili olmuştur. Eserlerin baş tarafında yer alan şecerelerde Osmanlılar'ın soyunun Türkler'in destan kahramanı Oğuz'a dayandırılmak istenmesinde ise II. Murad zamanında Timuroğulları'nın Osmanlılar'ın soyu ile ilgili bazı küçümseyici ifadeler kullanmasının önemli rolü bulunduğu söylenebilir. Daha çok Osmanlı padişah ve şehzadelerinin etrafında gelişen hadiselerin nakledildiği bu eserlerde daha sonra İstanbul'un ve Ayasofya'nın efsanevi tarihine de yer verilir. Son

bölüm ise derleyenin ilâvesi şeklinde farklılık gösterir. XVI. yüzyılda bazı tarihçilerin bu anonimlerden birini kendine mal ederek zamanına kadar getirdiği görülmüştür. Oruç b. Âdil ve Rûhî Çelebi'nin *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ları ile Muhyiddin Mehmed Şah Cemâlî'ye izâfe edilen *Târih-i Âl-i Osmân* ve Lutfi Paşa'nın *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı bunlardan sadece birkaçıdır.

Çoğu mensur olan anonim tevârih-i Âl-i Osmân'ların asil kısmını meydana getiren ilk bölümünün kaynağı tartışmalıdır. Bu kısmın II. Murad zamanında kaleme alınan eski bir kroniğe dayandığı öne sürülür. V. L. Ménage bunun kaynağının Yahşi Fakih'in *Menâkıbnâme*'si olduğu kanaatindedir. *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ların kaynaklarından en önemlisi şüphesiz Ahmedî'nin *İskendernâme*'sinin sonuna kaydedilen *Dâstân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osmân*'dır. Özellikle manzum parçaların bu eserlerden aynen alındığı görülmektedir. Bir başka kaynağı hadiselerin vuku tarihlerini ay, gün, hatta bazan saat olarak veren tarihî takvimlerin teşkil etmesi kuvvetle muhtemeldir. Anonimlerin İstanbul ve Ayasofya'nın tarihine dair kaynağı ise tarih bilen Rumlar ve bazı ruhbanlarla Fâtihten Sultan Mehmed zamanında tercüme ve telif edilen eserler olmalıdır. İs-

tanbul ve Ayasofya tarihinin anlatılmasından sonra müellif veya derleyici kendi zamanının hadiselerine yer verir.

Anonim tevârih-i Âl-i Osmân'lar XVI. yüzyıl Osmanlı tarih müellifleri tarafından kaynak olarak kullanılmıştır. Nitekim bunlardan Âşikpaşazâde'nin *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı ile anonim yazmalar arasında önemli benzerlikler bulunur. Bu benzerliğin ortak kaynak Yahşi Fakih'in *Menâkıbnâme*'sinden gelmiş olması mümkündür. Neşri'nin *Kitâb-ı Cihannümâ*'sı ile bunlar arasındaki paralellik ise onun dayandığı Âşikpaşazâde'nin eseriyle izah edilebilir. Oruç b. Âdil'in *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı da anonimlerle büyük benzerlik gösterir ve Oruç b. Âdil bir anonim derleyicisi sayılabilir. Hadîdî'nin manzum *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı da aynı şekilde anonimlerden yararlanılarak kaleme alınmıştır. Yine Kemalpaşazâde'nin *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ının önemli kaynaklarından birini anonim yazmaların teşkil ettiği kesindir. Sadrazam Lutfi Paşa'nın *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ının II. Bayezid devri sonlarına kadar gelen kısmının kaynağı da anonimlerden biridir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve kısmen yükseliş dönemleri hakkında vazgeçilmez kaynaklar olan anonim tevârih-i Âl-i Osmân'ların bilhassa son kısımlarında derleyenin yaptığı ilâveler çok önemlidir. Ayrıca bu eserler dil çalışmaları bakımından dikkate değer kaynaklardır.

Anonim tevârih-i Âl-i Osmân'ların Türkiye'de ve Türkiye dışındaki kütüphanelerde nüshaları vardır. Friedrich Giese, bunlardan Avrupa kütüphanelerinde bulunan on üç yazmayı karşılaştırıp *Die altosmanischen anonymen Chroniken in Text und Übersetzung* adıyla yayımlamıştır (Breslau 1922; Leipzig 1925). Bu tenkitli neşirde Viyana Kraliyet Kütüphanesi'ndeki nüsha esas alınmıştır. Nihat Azamat, Giese'nin neşrettiği eserin kaynaklarını tesbite çalışmış ve eserin yeni harflerle yayımını gerçekleştirmiştir (İstanbul 1992). Giese'den sonraki çalışmalar P. Wittek, F. Babinger, Th. Seif tarafından devam ettirilmiştir. Bir başka anonomi Ugo Marazzi, *Anonim Cronaca Anonima Ottomana in Trascirizione Ebraica: dal manoscritto Heb. E 63 della Bodleian Library* adıyla yayımlamıştır (Napoli 1980). İstanbul kütüphanelerinde de birçok anonim tevârih-i Âl-i Osmân nüshası mevcut olup bunlardan Giese'nin kullandığı nüshalara benzerlik gösterenler çeşitli kütüphanelerde kayıtlıdır (İÜ Ktp., TY, nr. 587, 3704; TSMK, Mehmed Reşad ve Tiryal

Hanım, nr. 700; Süleymaniye Ktp., Vehbi Efendi, nr. 1223, Ayasofya, nr. 3018) (*Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, haz. Nihat Azamat, s. XXII-XXIII; *Anonim Osmanlı Kroniği*, haz. Necdet Öztürk, s. XLII-XLVIII). Bu nüshalardan Mehmed Reşad ve Tiryal Hanım bölümündeki yazma Necdet Öztürk tarafından *Anonim Osmanlı Kroniği* adıyla neşredilmiştir (İstanbul 2000). Ahmed Refik (Altınay), Giese'nin esas aldığı nüshalardan daha ayrıntılı bir yazmanın Târîh-i Osmânî Encümeni Kütüphanesi'nde bulunduğunu belirtir (*TTEM*, XIV/91 [1926], s. 70). Sadettin Buluç, Paris Bibliothèque Nationale'de kayıtlı iki anonim üzerinde bir tez çalışması yapmış (bk. bibl.), son yıllarda yurt içindeki anonim tevârih-i Âl-i Osmân'lara dair gerçekleştirilen akademik çalışmalar artmıştır (Adalioğlu, VIII, 288-289). Günümüzde XVI, XVII ve XVIII. yüzyıllarda yazılıp müellifi bilinmeyen tarih kaynaklarının "anonim Osmanlı tarihi" şeklinde adlandırılması âdet olmuştur. Nitekim XVI. yüzyılda yazılmış Grekçe bir eser Şerif Başstav, XVIII. yüzyılda kaleme alınmış müellifi meçhul bir başka eser Abdülkadir Özcan tarafından bu isim altında yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul'un Fethinden Önce Yazılmış Tarihi Takvimler (nşr. Osman Turan), Ankara 1954; *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler* (nşr. Nihal Atsız), İstanbul 1961; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman* (nşr. F. Giese, haz. Nihat Azamat), İstanbul 1992; *Anonim Osmanlı Kroniği: 1299-1512* (haz. Necdet Öztürk), İstanbul 2000; *Keşfü'z-zunûn*, I, 283-285; F. Giese, "Einleitung zu Meiner Textausgabe der Altosmanischen Anonymen Chroniken Tewârih-i Âl-i 'Osmân", *MOG*, I, 50-60; *İzâhu'l-meknûn*, I, 211; Babinger (Üçok), s. 11, 16, 25, 44-47, 69, 71, 81-82, 93, 110, 138; Hasan Hüseyin Adalioğlu, "Osmanlı Tarih Yazıcılığında Anonim Tevârih-i Âl-i Osman Geleneği", *Osmanlı*, Ankara 1999, VIII, 286-291; Necib Asım, "Osmanlı Târihnüvisleri ve Müverrihleri", *TOEM*, I/1 (1326/1910), s. 41 vd.; Ahmed Refik, "Tevârih-i Âl-i Osmân", *TTEM*, XIV/91 (1926), s. 70-71; Köprülüzâde Mehmed Fuad, "Lutfî Paşa", *TM*, I (1925), s. 149; Sadettin Buluç, "İki Yazma Anonim Tevârih-i Âl-i Osman Hakkında", *TTK Bildiriler*, III (1948), s. 230-243; V. L. Ménage, "The Menaqib of Yakhshi Faqih", *BSOAS*, XXVI (1963), s. 50 vd.; a.m.f., "Osmanlı Tarihçiliğinin Başlangıcı" (trc. Salih Özbaran), *TED*, sy. 9 (1978), s. 229 vd.; Şehabettin Tekindağ, "Osmanlı Tarih Yazıcılığı", *TTK Belleten*, XXXV/140 (1971), s. 655 vd.; Th. Menzel – [Bekir Kütükoğlu], "Muhyiddin Mehmed", *İA*, VIII, 555-556.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

TEVÂRİH-i ÂL-i SELÇÛK

(bk. TÂRİH-i ÂL-i SELÇÛK).

TEVÂRİK (التوارك / الطوارق)

Afrika'da
Büyük Sahrâ'da yaşayan
bir toplum.

XVI. yüzyıldan itibaren Akdeniz sahiliinden Gadâmis'e kadar uzanan kesimde bulunan Berberî Sanhâce kabilesinin küçük kollarından Targa (Terga, Târcâ) kabilesine nisbetle Araplar tarafından bölgede yaşayanlara Tevârik (tekili: Tarikî) adı verilir. Bu adın Arapça'da "terk" kökünden türettiği ve "terkedilmiş" mânasına geldiği de ileri sürülmektedir. Bugün Sahrâ'nın güneyinde Fizan ile Mali Cumhuriyeti sınırları içinde kalan tarihi Tinbüktü şehri arasında yaşayan bu kabileler dillerine Tamahag / Tamaşek (Temâşeğ, Temâzağt, Tûmâreşk), kendi harfleriyle oluşturdukları yazıya "tiffinagh" (tiffinâg, tiffinâg) ve soylarına İmohag (hür insanlar) demektir. Bunlar Batı dillerinde Touareg, Tuareg, Twareg, Tawariq gibi adlarla anılır. Sömürge öncesi Tevârik toplumu Kuzey Tevârikleri (Ahaggarlar-İhaggaren) ve Sudan Tevârikleri diye ikiye ayrılmıştı. Fransız işgalinden sonra Kuzey Tevârikleri Hoggar / Haggar (Haccâr / Heccâr [حجار / هجار], Hekkâr / Hükkâr) ve Ezgar (Ezcer) adıyla iki gruptan, Güney Tevârikleri bugünkü Mali ve Nijer sınırında yaşayan Kiluyiler ve Ulyeminler'den oluşmaktaydı.

Tevârik toplumu için Cezayir'in güneydoğu ucundaki Canet kesimi hayatî bir önem taşımıştır. XII-XIV. yüzyıllar arasında Emnen kabilesi onlara tâbi idi. XVI. yüzyılda Haggar ile Ezgar Tevârikleri Emnen sultanının emrine girdiler. Gavun adlı Berberî hükümdarına karşı çıkan Emnen aşireti liderleri Guma'nın önderliğinde baş kaldırdılar ve Gavun'u öldürdüler. 1650 yıllarına gelindiğinde Biska adlı bir Ezgarlı önderliğinde bu defa Emnenler'e karşı uyanan kabilecilik duygusu sonucu Sultan Guma katledildi. Bu hadiseden itibaren yüzyıl boyunca Sahrâ bölgesi istikrarsızlıklarla çalkalandı. XVIII. yüzyılın ortalarında Kuzey Tevârikleri'nden Haggarlar müstakil bir yönetim kurdular. 1868-1879 yılları arasında büyük çatışmalar çıktı, Emnen reisleri birçok yerde idareyi ele geçirdi.

Büyük Sahrâ'nın kuzeyinde geçit bölgelerinde yaşayan Ezgar-Haggar Tevârikleri, Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp vilâyetine bağlı Fizan sancağının merkez livâsı Merzûk ve Gât kasabası ile Cebel-i gar-

bî sancağına bağlı Gadâmis sınırları içinde bulduklarından özellikle XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı tebaası sayıldılar. Bunların çoğunluğu göçebe hayatı yaşamakla birlikte bazıları Fizan sancağının batı kısmında yer alan Temassinin, Tarat, Feyût, Bereket, Canet gibi köylerde oturmaktaydı. Bugünkü Libya ile Cezayir sınırında yer alan Gadâmis ve Gât, Kuzey Tevârikleri'nin Ezgar kolunun uğradığı ve ihtiyaçlarını giderdiği yerlerdi. Halen Cezayir'in en güney bölgesindeki Tamanrasset vilâyeti civarında bulunan Haggar Tevârikleri ise ihtiyaçlarını daha çok kendilerine yakın kuzeydeki Ayn Sâlih ve Tidikelt'ten temin ediyorlardı. Haggarlar genelde Fas sultanının etkisinde kalırken Ezgarlar, Gât kasabasının sultan dedikleri müstakil hâkimine bağlıydı. Haggarlar tarihi Mali Sultanlığı'ndan kalan, Güney Tevârikleri'nin yaşadığı Âyir, Agâdes, Tinbüktü ve Gao gibi bölgelerle Cezayir ve Fas arasındaki ilişkilerde rol oynuyor, Ezgarlar daha ziyade Tibesti, Kavâr, Bornu, Kânim, Sokoto ve Kano gibi sultanlıklarla Trablusgarp ve Mısır arasındaki ticaret ve hac kervanlarının gidiş gelişlerinden sorumlu tutuluyordu. Bu sebeple Gât, Osmanlı idaresiyle Ezgar Tevârikleri'nin buluşma noktası konumundaydı.

Osmanlı Devleti'yle münasebetlerin arttığı dönemde Ezgarlar'ın uzun zamandan beri reisliğini Şeyh Nahnûhen sürdürmekteydi. Haggarlar'ın başında sırasıyla el-Hac Ahmed, Şeyh Ahitağıl ve Şeyh Etîsi bulundu. el-Hac Ahmed reisliği döneminde Fas sultanına yakınlığı ile bilinirdi; diğerleri Osmanlı Devleti'ne sadakat ve bağlılık gösterdi. Nahnûhen 1875-1886 yılları arasında Gât kasabasına bağlı Canet nahiyesinin önce müdürlüğüne, ardından burası Ezgar Tevârik adıyla kaza yapılıncaya kaymakamlığına getirilip maaşa bağlandı. Vefatından sonra tekrar nahiyeye çevrilen Canet'e onun kabilesinden Şeyh Amud müdür tayin edildi. Şeyh Amud 1911 yılında Fransızlar'ın burayı işgal etmesine kadar Osmanlı Devleti'nden maaş aldı. Yine Gadâmis kazasına bağlı nahiyeye yapılan, Temassinin köyü ile Gât kasabasının köyleri olan Feyût, Bereket ve Tarat'taki Tevârik reislerine devlet tarafından maaş adı altında belli miktarlarda ücret ödeniyordu. Ancak bu maaşlar sembolikti ve onların geçimini temin etmiyordu. Buna rağmen devlete bağlılıklarını göstermek için bölgelerinden geçen kervanlardan korumaya karşılığında aldıkları, asırlar boyunca en büyük geçim kaynakları olan ayak bastı (avâid) parasından vazgeçmişlerdi.